

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Devarim

Premsla, Yitṣḥaq Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

DT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10244

כי תצא כג כד

קַמַת רַעַךְ : ס כד א כִּי יִקַּח
אִישׁ אִשָּׁה וּבַעֲלָהּ וְהָיָה אִם-
לֹא תִמְצָא-הֶן בְּעֵינָיו כִּי-מִצָּא
בְּהַעֲרוֹת דְּבַר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר
כְּרִיתָתָהּ וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְחָהּ
מִבֵּיתוֹ : ב וַיֵּצֵאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה
וְהָיְתָה לְאִישׁ-אַחֵר : ג וְשָׂנְאָה
הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר
כְּרִיתָתָהּ וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְחָהּ
מִבֵּיתוֹ אִם כִּי יָמוּת הָאִישׁ
הָאֲחֵרוֹן

תרגום אשכנזי קיג

דארפוט דוא ניכט אן דיינען
נאכזשען זאט ברינגען :
כד (א) ווען יעמאנד איינע
פרווא ניממט אונד
עהלויכט : זיא פערליהרט
אבער נאכהער ויינע גונזט ,
אינדעם ער עטווא שאנד-
ליכעו אן איהר ווארגענאם-
מען , ער שרייבט איהר איינען
שיידעברייף גיבט איהן איהר
אין דיא האנד אונד לאסט זיא
אויז ויינעם הויזע : (ב) זיא
פערלאסט ויין הויז : געהט הין
אונד ווירד איינעו אנדערן
פרווא : (ג) דויער צווייאטע
מאן ווירד איהר אויך גראם :
שרייבט איהר איינען שיידע-
ברייף , גיבט זאלכען איהר אין
דיא האנד , אונד לאסט זיא אויז ויינעם הויזע : אדער דער צווייאטע מאן שטירבט ,
דער

תרגום אונקלוס

דחכרה :
כד (א) ארייסב גבר אתתא
ויבעלנה ויהי אםלא
תשבחדתמין בעיניהו ארי אשבת
כה עבירת פתגם וכתוב לה גט
פטורין ויהי בידה ויפטרינה
מביתה : (ב) ותפוק מביתה ותקד ותהי לגבר אחרון : (ג) וישננה גברא
בתראה וכתוב לה גט פטורין ותן בידה ויפטרינה מביתה או ארי ימות גברא
בתראה

רש"י

כד (א) כי מצא בה עדות דברי משה
עליו לגרסה שלא תמצא הן בעיניו :
(ב) לאיש אשר אין זה הן זוגו של ראשון הוא הוכיח
רעה מתוך ביתו תה הכניסה : (ג) ושנאה
האיש האחרון הכתוב מכאשר סופו לשנאתו
ואם לאו קוצרתו שנא' או כי ימות : (ד) אחרי
אשר

באור

דעת רבותינו ז"ל שאף כאן בפועל מדבר , יתכן שהוא רק דרך משל כלומר שלא תקח לפרש
כי אם שכלים מעטים כדרך הקיטף , לא כדרך הקוכר :
כד (א) אם לא תמצא הן בעיניו , עוד : כי מצא וכו' , כנראה מדברי הראב"ע
שנספכו היה כתוב ומצא מה , כי בחבורו שלפניו מציין ומצא בה ואומר תה לבונו ,
ולא יוכל לגמול כי אין לו עדים , וכמעט או מצא בה כמו מוכה חבו ואינו ע"כ : עדות דבר ,
דבר מנוכח ומשום , ועל דרך הפשט לא על דבר ומה בלבד כאמר לא על כל דבר מניחה שעב
ידו לא תמצא עוד הן בעיניו : ספר כרוחה , הכורת בינו לבינה , ומכאן כל זכות שיש לו
על נופה , ויש לה על נופו : (ב) ויצאה מביהו , שלא תשוב עוד שם וכדע הדבר שינאה
מבייתה

תרגום אשכנזי

כי תצא כד

וְהֵאָחֳרֹן אֲשֶׁר לִקְחָהּ לָוִי
 לְאִשָּׁה: דְּלֹא יִוְכַל בְּעַלְיָהּ
 ח הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שָׁקָחָה לְשׁוֹב
 לְקַחְתָּהּ לְהִיזֹרֵת לוֹ לְאִשָּׁה
 אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִסְמַנְתָּהּ כִּי-
 תֹעֵבָה הוּא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא
 תַחֲטִיֵּא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ גְּחֻלָּהּ: ס שֵׁשׁ
 ס כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה
 לֹא יֵצֵא בְּצַבָּא וְלֹא יַעֲבֹר עָלֶיהָ
 רַבֵּל

דער זיא צור פֿרויא גענאָמט
 מען: (ד) וָ דאָרף זיא דער
 ערוטע מאָן, דער זיא פֿאָן זיך
 געלאָסען האָט, ניכט ווידער
 צו זיך נעהמען, דאָס זיא זיינע
 פֿרויא ווערדע, נאָכדעם זיא
 זיך האָט פֿעראונרייניגען לאָז-
 זען, דען דויעז איזט פֿאָר דעם
 עוויגען איין גרייאל: אונד דוא
 זאָללוט דאָז לאָנד, דאָז דיר
 דער עוויגע דיין גאָטט צום
 בעזיטצע ניכט, ניכט מיט
 זינרען בעפֿלעקען: (ה) ווען
 יעמאָנד נייאליך איינע פֿרויא
 גענאָממען, זאָ זאָלל ער
 ניכט מיט דעם העערע צו
 פֿעלדע ציהען, אויך צו קיינעם
 אַנדערן

רש"י

תרגום אונקלוס

כְּתִרְאָה דְּנִסְכָּה לִיָּה לְאִנְתּוֹ: (ד) לִית-
 לִיָּה רִשׁוֹ לְכַעֲלָה קְדֻמָּאָה דִּי פִטְרָה
 לְטַתְּבִי רִטְסָבָה לְטַהֲנִי לִיָּה לְאִנְתּוֹ
 בְּתֵר דִּי אִסְתָּאָבֵת אַרְבִּי טְרַחְטָא הִיא
 קְדָם יִי וְלֹא תַחֲבִיב יַת אַרְעָא דִּי
 אֱלֹהֵךָ יְהִיב לָךְ אַחְסָנָא: (ס) אַרְרִי-
 יִסְבִּי גְבֵר אַתְתָּא תְרַחְטָא לָא יְפִיֵק
 בְּחִילָא וְלֹא יַעֲבֹר עָלֶיהָ לְכָל

אשר הטמאה * לרבות סוטה שנסתרה *
 (ה) אשה חדשה * שהיא חדשה לו ואפילו
 אמנה פרט למחזיר גרושתו: ולא יעבור עליו *
 דבר הנכבד: לכל דבר * שהוא גורף הנכבד
 לא לספק מים וזוין ולא לתקן דרכים אבל
 החוזרים משורכי המלחמה על פי כהן כגון
 בנה בית ולא חנכו או ארש אשה ולא לקחה
 מהפיקין מים וזוין ומתקנין את הדרכים:
 יהיה לביתו * אף בשביל ביתו אם בנה בית
 וחנכו ואם נטע כרם וחללו אינו זו מביתו
 בשביל טורכי המלחמה: לביתו * זה ביתו:
 יהיה

באור

מהיותה בביתו * (הראב"ע): והיתה לאיש, על ידי נשואין: (ד) אשר הטמאה, כנגד
 בעל ראשין, והנה טעמו טמאה היא לו בעבור שידעה איש אחר, דגשות הטי"ת בתסרוך תי"ו
 התפעל, וכן הכנס את הנגע (במדבר י"ב נ"ה) * (הראב"ע): כי תועבה, כי אם בעלה
 יוכל לשב לקחתה יחלישו בשותיהן זה לזה, יכתוב לה גט בערב ובבקר היא שנה אליו, חס
 טעם ולא תחטא את הארץ להזיז בית דין על כך * (הראב"ע): (ה) אשה חדשה, יש
 אומרים בתילה, ולדעת רבים חדשה כנגדו, כי יוכל להשיב אשתו גרושה אם לא נטמאה ועל
 כן חדשה * (הראב"ע): ומתרגם אשכנזי תרגם שלא עבר כי אם וזין עוועט נשנא, וכל
 זה בכלל חדשה: לכל דבר, הלמ"ד נוסף, וכן השלישי לאבטוס * (הראב"ע): לדעתו
 תיבות לכל דבר נוסף האומר, שלא יעבור עליו כל דבר, והנושא נרדף שיהיה על משקל ישר
 במבואר

כי תצא כד

לְכֹד־דְּבַר נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה
אֶחָת וְשָׂמָח אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר
לָקָח: וְלֹא־יַחְבֵּל רֵחִים וּרְכָב
כִּי־נַפֶּשׁ הוּא חֵבֵר: ס ז כִּי
יִמָּצָא אִישׁ גָּנֹב נֶפֶשׁ מֵאֶחָיו
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמְרוּ־בּוֹ
וּמָכְרוּ וּמָת הַגָּנֹב הַהוּא וּבְעֵרַת
הָרַע מִקֶּרְבֶּךָ: ס ח הַשְּׂמֹר
בְּנִגְעֵי־הַצָּרַעַת לִשְׂמֹר מְאֹד

ולעשות

תרגום אשכנזי קיד

אֲדַעְרֹן אֶפְעַנְטִילִכְעֹן דִּינֹטַע
אֲנַנְעֵהֶאֲלַטְעֹן ווערדען: זיין
גאַנצען יאהר זאָלל ער פֿיר
זיין הויז פֿרײַה זיין, דאַמיט
ער דיא פֿרויא, דיא ער גע-
דייאראַטעט, ערפֿרײַאע:
(ו) מאַן זאָלל דען אונטער-
טען אָדער אָבערוֹטן מײַהלען.
שטיין ניכט צו פֿפֿאַנדע נעה-
מען: דען דאַן דהייסט דאַן
לעבען צו פֿפֿאַנדע נעהמען:
(ז) ווירד יעמאַנד בעטראַפֿען,
דער איינע פֿערזאָן פֿאַן ווינען
ברידערן, נעמליך פֿאַן דען
קינדערן ישראל'ז, געשטאַה-
לען, צום שקלאַפֿען געמאַכט

אונד פֿערקויפֿט האַט: זאָ זאָלל דער ריב שטערבען, דאַן באַזע זאָללזט דוא פֿאַן דיר
וועגשאַפֿען: (ח) זייא זאָרגפֿאַלטיג, בייא דער פֿלאַגע דען אויזזאַטצען, אָללעז גענויא

צו

תרגום אונקלוס

רשי

לְכֹד־פִּתְגָם פְּנֵי יְחִי לְבֵיתָהּ שְׂמָחָה
חָדָא וַיְחַדֵּי יֵת אֶתְתִּיהָ דִּי נָסִיב:
(ו) לֹא יִסַּב מִשְׂכֻּנָא רִיחָא וְרִכְבָּא
אַרִיכְהוֹן מִתְעַבֵּר מְזוּן לְכָל נֶפֶשׁ:
(ז) אַרִי־שְׂתַכַּח גָּבֵר גָּנֹב נֶפֶשָׁא
מֵאֶחָיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְגַּר בָּהּ
וַיִּזְכְּנֶיהָ וַיִּתְקַטֵּל גָּנֹבָא הַהוּא וַתְּפִלֵי
עֵבִיר דְּרִבִּישׁ מִבִּיגָד: (ח) אֶסְתַּמַּר
בְּמִתְשׂ סְגִירוֹ לְטַמַּר לְחָדָא

יִהְיֶה לְרִבּוּת אֶת כְּרֹמוֹ: וְשִׂמַּח יִשְׂמַח אֶת
אִשְׁתּוֹ וּתְרַגְמוֹ וַיְסַדֵּי יֵת אֶתְתִּיהָ וְהִתְרַגַּם
וַיְסַדֵּי עִם אֶתְתִּיהָ טוֹעָה הוּא שְׂאִין זֶה תְּרַגְמוֹ
שֶׁל וְשִׂמַּח אֶלֶּא שֶׁל וְשִׂמַּח: (ו) רְחִים יֵהִי
הַתְּחַתּוּנָה: ז רְכָב יֵהִי הַעֲלִיּוּנָה:
לֹא יִסַּב לֹא יִמָּכַר לֹא בִּיא לְמַשְׁכָּו עַל קוּבוֹ בְּבֵית דִּין
לֹא יִמָּכַר בְּדַבְרִים שְׂעוּשִׁין בְּהֵן אֹכֵל נֶפֶשׁ:
(ז) כִּי יִמָּצָא בְּעַדֵּי וְהִתְרַגַּח וְכֵן כָּל יִמָּצָא
שְׂכַתּוּרָה: וְהִתְעַמַּר בּוֹ אִיבוֹ חֵיבֵד עַד שִׂשְׂתַּמַּח
צו: (ח) הַשְּׂמֹר בְּנִגְעֵי הַצָּרַעַת שֶׁלֹּא תִמְלוֹט
סִימוּנֵי טוּמְאָה וְלֹא תִקַּן אֶת הַנְּהַרְת: כִּכֵּל
אֲשֶׁר יוֹרֵד אֶתְכֶם אִם לְהַסְגִיר אִם לְהַמְלִיט

ס

באור

כַּעֲבוּר בְּהַקְדָּמָה, לְכֹן אֲמַר שֶׁהַלַּמֵּד טַסְף וְאִיט מַשְׂמַח כְּלוּם: וְאֹלַם יִתְכַּן שְׂתִיבוֹת לְכָל
דְּנַר הוּא הַתְּכַלִּית, שֶׁלֹּא יַעֲבֹד עַל הַנְּבִיא לְתַקַּן עֵינָיו, לְהַסְפִּיק מֵיַם וּמוֹן, אִם לְשִׂמּוֹר אֶת
הָעִיר מִן הָאֵיב, וְכֵן דְּרָשׁוּ חַז"ל בְּמַסְכַּת סוּעָה, יִכּוֹל בְּנִבְיָא הוּא דְלֹא יִנָּח וְכו', אִם יִהְיֶה
הַמְּאֻמַּר חֶסֶר הַסּוּעַל, וְעֵינָיו וְלֹא יַעֲבֹד עֲלָיו הַעֲבוֹר, לְאוּם דְּבַר: עֵינָיו שְׂמֹנֶה הַמְּלִכּוֹת
הַעֲבוֹר עַל בְּתֵי הַיְּהוּדִים לְטוֹתָם אִם לְהוֹדִירָם עַל עֵינָיו הַקְּבוּץ הַמְּדִינִי, לֹא יַעֲבֹר עֲלָיו, כִּי
הוּא יֵהִי נָקִי מִכָּל עוֹל וּמוֹכֵל מִסַּע שְׂנֵה אֶחָת: וְיִשְׂמַח הַלַּמֵּד כְּדִינּוּ, וְכֵן מִתּוֹרַם בְּלִ"ח:
וְשִׂמַּח, כְּדִי שׂוֹכֵל לְשִׂמַּח, וְכֵן הוּא בְּתַרְגּוֹם אֲשַׁכְּנוּי: (ו) לֹא יַחְבֵּל, הַטַּעַם: רֵחִים,
סַס שְׂמִים וְלֹא יִסְרְדוּ, וְהוּא הַאֲכָן הַשְׂחַמַּת הַתְּחַתּוּנָה, וְרִכְבָּן הַאֲכָן הַעֲלִיּוּנָה, שְׂכַדְמָה כְּאִלּוּ
דוֹכַנַּת עַל הַתְּחַתּוּנָה, זְכֵן תְּרַגַּם הַמְּתַרְגַּם הַאֲשַׁכְּנוּי: כִּי נֶפֶשׁ, סִי נֶפֶשׁ, וְכִכֵּל רְחִים
וְרִכָּב

וְלַעֲשׂוֹת כְּכָל אֲשֶׁר יֹאמַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ
 הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָם
 תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת: ט זְכוֹר אֶת
 אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמֵרִים
 בְּדַרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: ס
 בֵּית־תְּשֻׁבָה בְּרַעַךְ מִשְׁאֵר
 מֵאֲוִמָּה לֹא־תָבֵא אֶל־בֵּיתוֹ
 לְעִבְתְּ עֵבְטוֹ: יא בַּחוּץ תַּעֲמֹד
 וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתְּהַ נְשִׂיָהּ בֹן
 יוֹצֵא אֱלֹהֶיךָ אֶת־הָעִבּוֹט הַחוּצָה:
 יב וְאִם־אִישׁ עֲנִי הוּא לֹא תִשָּׁבֵב
 בְּעֵבְטוֹ

זו בעאכאמטען אונד צו ע-
 פאלגען: וויא אייך דיא פריז-
 טער אויז דעם שטאממע לוי
 נאך מיינער פערארדנונג ,
 אונטערזויזען ווערדען , זא
 זאללט איהר צו טהון בע-
 דאכט זיין: (ט) דענקע דראן ,
 ווא דער עויגע דין גאטט
 דער מרים געטהאן : אויף
 דעם וועגע , אלז איהר אויז
 מצרים גינגט : (י) ווען דוא
 דינעם נאכוטען עטווא צום
 דארלעהען געגעבן : זא מוסט
 דוא ניכט צו איהם אין דאז
 דווי גערען , איהם זיין
 פפאנד אבצונערמען :
 (יא) דרויסען זאללט דוא
 שטעהען בלייבען : אונד דער
 מאן דעם דוא לייהעט , זאלל
 דיר דאז פפאנד הערויזברענגן :
 (יב) ווען ער איין ארמער מאן איזט : זאללוט דוא דיק ניכט נידערלעגען , אונד

תרגום אונקלוס

ר ש י

לְתָדָא וְלְטַעֲבַר כְּכָל דִּי־לִפְנוֹן יִתְכַּוֵּן
 כְּהֵנָּא לִינְיָא כְּטָא דִּי־פְקַדְתָּנוּן
 תִּשְׁרוּן לְטַעֲבַר : (ט) הוּי דְכִיֹּר יִת
 דִּי עֵבֶר יִי אֱלֵהָ לְמֵרִים בְּאֲרֻחָא
 בְּמַפְקָכוֹן טַמְצָרַיִם : (י) אֲדִוִּיתְרִישִׁי
 בְּחִבְרָה רְשׁוֹת טַדְעָם לֹא־תַעֲלוּ
 לְבֵיתֶיהָ לְמַסַּב מִשְׁכּוֹנֶיהָ : (יא) בְּבָרָא תְקִים וְגִבְרָא דִּי אֶת רִישֵׁי בֵיהּ יִפְקַלְקַל
 יִתְמַשְׁכוּנָא לְבָרָא : (יב) וְאִבְגְּבַר טַסְפִּין הוּא לֹא תִשְׁכּוֹב כַּמִּשְׁכּוֹנֶיהָ

אס לטהר : (ט) זכור את אשר עשה ה' אליך
 למרים . אס באת להזהר שלא תלקה בנרעת
 א תספר לשון הרע זכור העשוי למרים שדברה
 באחיה ולקחה בנגעים : (י) כי תשה ברעך .
 תחוב בחניך : משאת מאומה . חוב של כלום :
 (יב) לא תשכב בעטו . לא תשכב וענושו
 אגלך

באור

ורכז כל כלי אותן שהיא מתכנס על ידם , כי אס יקח כלי מלאכתו לנשכין בניה יסיה אס
 עמו ואת ביתו : (ז) מאחיו , לא מאחיו ממש דוקא כי אס מאחיו שהס בני ישראל
 (ח) השמר בנגע הצרעת וגו' , שאפי' הוא מלך כעוהיו לא יכדוהו , אלס יסגר מח
 למחנה , ויסג בדד , כאשר יורו הכהנים , וזה זכור את אשר עשה ה' אליך למרים וגו'
 שהיתה כניסה ואסות משה ואהרן , וישראל היו טרודים ללכת בבאתם ממצרים , ואעפ'
 תסגר שבעת ימים , והעם לא כסע עד האסף מרים , ומכ"ס לשאר בני אדם . (הרשב"ם)
 (י) משאת מאומה , חוב של כלום : לעכט עבטו , לקחת ממנו עשכין : (יב) ואם איש
 עני

כי תצא כד

בַּעֲבֹטוֹ: יג הַשֶּׁבֶת תָּשִׁיב לוֹ אֶת
הָעֹבוֹט כִּבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ וְשָׁכַב
בְּשִׁלְמָתוֹ וּבִבְרַכָּהּ וְלֶךְ תִּהְיֶה
צְדָקָה לְפָנֶי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ס שְׂבִיעִי
יֵד לֹא תַעֲשֶׂק שָׂכִיר עֲנִי וְאֲבִיוֹן
מֵאֲחִיד אוֹ מִגֵּרָה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ
בְּשַׁעֲרֶיהָ: טו בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שָׂכָרוֹ
וְלֹא תִבֵּא עָלָיו הַשָּׁמֶשׁ כִּי עֲנִי

הוא

תרגום אשכנזי קטו

אונד דאָ פֿאַנד בייא דיר
בעהאלטען: (יג) זאָנדרעך
מיט זאָננען אונטערגאָנג
איהם דאָ פֿאַנד ווידער-
געבען, דאָס ער אונטער
זיינער דעקע שלאָפֿע, אונד
דיך וענגע: דיר ווירד עו פֿאַר
דעם עוויגען דיינעם גאָטטע
צום אַלמאָזען גערעכנעט
ווערדען: (יד) דעם אַרמען
אונד דירפֿטיגען טאָגעלאָה-
נער: ער זייא פֿאַן דיינען
ברידערן, אָדער איין פֿרעם-
דער, דער און דיינעם לאַנדע
אונד אין דיינעם טראָרע

וואָהנט, זאָללוט דוא רען לאָהן ניכט פֿאַר ענטהאלטען: (טו) דעזעלבען טאָג זאָללוט
דוא איהם זיינען לאָהן געבען, דאָס דיא זאָננע ניכט דאָריבער אונטערגעהע, דען

ער

רש"י

אנלך: (יג) כבוד השמש. אם כסות לילה
הוא. ואם כסות יום החזירה נבקר וכבר
כתוב בואלה המשפטים עד כא השמש
תשיבו לו. כל היום תשיבו לו.
וכבר השמש תקחו: וברכך. ואם אינו
מברכך מכל מקום ולך תהיה נדקה: (יד) לא
תעשק שכיר. והלא כבר כתוב אלא לעבוד
על האביון בשני לאוין לא תעשוק שכר שכיר
שהוא עני ואביון ועל העשיר כבר הזהיר לא
תעשוק את רעך: אביון. התאב לכל דבר:
מגדך. זה גר בדרך: בשעריך. זה גר תושב
האוכל כבלות: אשר בארצך. לרבות שכר

בהמה

תרגום אונקלוס

בְּשִׁבְעֵינָה: (יג) אֲתָבָא תִּתְב לִיה
יְתִדְמִשְׁכּוֹנָא פִּטְעֵר שְׁמִשָּׁא וַיִּשְׁכּוּב
בְּכַסְוִיתָהּ וּבִבְרַכָּהּ וְלֶךְ תִּהְיֵי זְכוּ קָדָם
יְיָ אֱלֹהֶיךָ: (יד) לֹא תַעֲשׂוּק אֲגִירָא
עֲנִיא וּמִסְבִּינָא מֵאֲחִיד אוֹ מִגֵּיִרָה דִּי
כְּאַרְעָה בְּקִרְוָה: (טו) בְּיוֹמֵיהָ תִּתֵּן
אֲגִירָה וְלֹא תַעֲוֹל עֲרוּהִי שְׁמִשָּׁא אֲרִי
עֲנִיא

הוא

עניא

באור

עני, יקר עני כאשר אין לו עבוע אשר כיוצא בו, הא אילו היה לו שני כלים מאותו המין
נוטל אחד מחזיר אחד בין שהוא עני או עשיר בכספים רבים (הרמב"ן): לא השכב
בעבטו, לא תשכב ועבטו אנלך: (יג) ושכב בשלמתו, כדי שיוכל לשכב בשלמתו:
וברכך, ואם אינו מברכך מכל מקום ולך תהיה נדקה, (רש"י), ויתכן שיאמר שעל ידי
החזרת העבוע תהיה נחמד לבריות וברוך ואשוב לשמים, ולך תהי' נדקה לפני ה': צדקה,
יש הפרש בין נדק לנדקה, שנדק לא יאמר כי אם על המחויב מכאן המשפט, ונדקה
כללת גם הנמשך מפאת החבינה והנדיבות, אף אם לא יחייבו המשפט חוב נמור: מעתה
שער הכתוב בשתחזיר המשכון כבוד השמש ויחשב לך כאלו חננת את העני ונתת לו דבר משלך:
(יד) לא תעשק, המונע מחבירו מה שהוא חייב לו, נקרא עושק: שכיר עני ואביון,
זהוה הכתוב מדבר, שהעניים והאביונים משכירים עצמם: (טו) ביומו תתן שכרו, גם

זה

ל א 30 1

(5)

ער איזט ארם, אונד וואר-
טעט מיט פֿערלאַנגען אויף
דען לאָהן. דאָמיט ער ניכט
איבער דיך צום עוויגען ריפֿע,
אונד עו דיר צור זינדע גע-
רעכנעט ווערדע: (טו) פֿאַ-
טער זאָללען ניכט פֿיר קינ-
דער אונד קינדער ניכט פֿיר
פֿאָטער הינגעריכטעט ווער-
דען יעדער זאָלל פֿיר זיין אייג-
נעז פֿערברעכֿן הינגעריכטעט
ווערדען: (י) דאָזרעכט דען
פֿרעמדען אונד וואַזיען
זאָלל'זט דוא ניכט בייגען:

הוא ואֵליו הוא נשא את־נפֿשו
וְלֹא־יִקְרָא עֲלֵיךָ אֶל־יְהוָה וְהָיָה
כִּי תֵצֵא חָטָא: ס טו לֹא־יִוְמְרוּ
אֲבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־
יִוְמְרוּ עַל־אֲבוֹת אִישׁ בְּחַטָּאוֹ
יִוְמְתוּ: ס יז לֹא תִטֶּה מוֹשֶׁפֶט
גֵּר יִרְחֹם וְלֹא תִחַבֵּל בְּגֵר
אֶל־מִנְתּוֹ: יח וְזָכַרְתָּ כִּי עַבְדֹּ

היית
אונד פֿאָן איינער וויטוען ניכט דאָז קלייד צום פֿפֿאַנדענעהמען: (יח) בעדענקע,
דאָ

רש"י

תרגום אונקלוס

בהמה וכלים: (טו) ואֵליו הוא נשא את נפשו.
אל השכר הזה הוא נושא את נפשו למות עלה
בכבש ונתלה באילן: והיה כך חטא. מכל
עקום אלא שמחדין ליפרע ע"י הקורא:
(טו) לא יומתו אבות על בנים. בעדות בנים
ואם תאמר בעון בנים כבר כאמר איש בחטאו
יומתו אבל מי שאינו איש מת בעון אביו
והקטנים מתים בעון אבותם בידי שמים:
(יז) לא תטה משפט גר יתום. ועל העשיר
כבר הזהיר לא תטה משפט ושנה בעני לעבור
עליו בשני לארץ לפי שנקל להטות משפט עני
יותר משל עשיר לכך הזהיר ושנה עליו: לא
תחבול. שלא בשעת הלואה: (יח) וזכרת.

הוא וְלִיָּהּ הוּא סִפֵּר יַת נַפְשִׁיהּ וְלֹא
יִקְרִי עֲלֶיךָ תַּחֲבֹלָה וְיָחִי כִּי חֹזֵק:
(טו) לֹא־יִוְמְתוּ אֲבוֹתָן עַל־פְּוִים בָּנֵין
וּבָנֵין לֹא־יִוְמְתוּן עַל־פְּוִים אֲבוֹתָן אִנְשֵׁ
בְּחֻזְבִּיהּ יִוְמְתוּן: (יז) לֹא תִצְרִי דִין
גֵּיזֵר יִתֵּם וְלֹא־תִסַּב מוֹשֶׁבֶטָא לְבוֹשׁ
אַרְטָלָא: (יח) וְזָכַרְתָּ אֲרִי עַבְדָּא
הוּיָתָא

על מנת כן פדיתוך לשמור חקתי אפילו
חסרון

באור

זה צהויה, כי המנהג לשכור הפועל על יום אחד, ולערכ הוא יוצא (ומבקש שכרו): ואֵליו,
אל השכר הזה הוא נושא את נפשו שיקנה בו מזון להחיות נפשו. (הרמב"ן): נשא ארץ
נפשו, מקוה ומתאוה לו, וכן הטאת עמי יאכלו ואל עינם ישאו נפשם (הושע ד' ט').
מתאוים הכהנים לאכול חטאות שיביאו על עינם. (רש"י): ולא יקרא עליך, למען לא
יקרא: (טו) לא יומתו אבות, על השאלה איך אמר הכתוב לא יומתו אבות ובמקום
אחר אמר טוקד עון אבות? יש לומר, כי לא יומתו אבות על בנים מטה על ישראל,
וטיקד עון אבות על בנים הוא הפוקד וכבר פירשתיו במקומו. (הראב"ן), וכן דעת הרשב"ם,
וכן הוא בתרגום אשכנזי, אבל אונקלוס תרגם על פוס בנין, בעדות בנים, וכן פי' רש"י:
והוא מדרש חו"ל המקובל, שנאמר מלקבל עדות הקרוכים קנתם על קנתם: (יז) משפט גר
ירחום, לפי שנקל להטות משפט עני יותר משל עשיר לכך הזהיר ושנה עליו. (מדברי רש"י):
(יח) וזכרת כי עבד היית, ולא היה לך ראות לזכות בדבר כי מה שקנה עבד קנה רבו,
הנה כל מה שיש לך עתה הוא לפי שפדך ממכרים, ולכן אל ירע עיניך לשמור חקתי ואעפ"י

כי תצא כד

תרגום אשכנזי קטו

היית במצרים ויפקד יהוה
אלהיך משם על פני אנכי מצורך
לעשות את הדבר הזה : ס
כי תקצר קצירך בשדה
ושבחת עמר בשדה לא תשוב
לקחתו לגר ליתום ולא למנה
יהיה למען יברכה יהוה אלהיך
בכל מעשה ידך : ס כ כי
תחבט ויתך לא תפאר אחריו
לגר ליתום ולא למנה יהיה :

דאס דוא איין שקל אפע גע-
וועזען ביזט אין מצרים, אונד
דער עוויגע דיין גאטט האט
דיך פאן ראנגען ערלאזט :
דארום בעפעהלע איך דיר,
זא צו טרוזן: (יט) ווען דוא
אויף דעם אקערפעלדע איינ-
אערנדעוט, אונד פערניסעוט
דאזעלכוט איינע גארבע, זא
קעהרע ניכט אום, דיאזעלבע
צו האלען: זאנדערן לאסע
דיא דעם פרעמדען, דעם
וואזען אונד דער וויטווע
בלייבען: דאמיט דיר דער
עוויגע דיין גאטט אין אללען
דיינען פעררויכטונגען זעננע:
(כ) ווען דוא דיינען אעל-
בוים שיטטעלזט, זא פאליקע

ניכט נאך: לאס זאלכעו דעם פרעמדען, דעם וואזען אונד דער וויטווע שטעהען:
ווען

ר ש י

תרגום אונקלוס

תויתא בטצרים ופקד יי אלהך
מתקן על פני אנא טפקד לך למעבר
ותפתקא תרין: (יט) ארי תחצור
תצוד בחקלה ותתנשי עומרא בחקלא
לא תתוב למסביה לגיורא ליתקא
ולא רטלתא יחי גדיל די וקרבך יי
אלהך בכל עובדי יך: (כ) ארי
תחבט ויתך לא תפלי בתרך לגיורא
ליתקא ולא רטלתא יחי: ארי

חסרון כיס בדבר: (יט) ושכחת עומר ולא
גדיש מכאן אמרו עומר גיש טו סאתים ושכחו
אינו שכחה: בדעה: לרבות שכחת קמה
שכח מקנתה מלקטור: לא תשוב לקחתו
מכאן אמרו שלאחריו שכחה שלפניו אינו שכחה
שאינו בכל תשוב: למען יברכה יי ואף על פי
שכחת לידו שלא במתכוין ק"ו לעושה במתכוין
אמור מעתה נפלה סלע מידו ומלאה עבי
וכתפרנס זה הרי הוא מתברך עליה: (כ) לא
תפאר: לא תטול תפארתו ממנו מכאן אמרין
פאה

באור

שט חסרון כיס בדבר, ולדעת הראב"ע והרמב"ן הוא חודר על אזהרות הגר: (יט) למען
יברכה, כי כחת משלך במחשבה, השם יתן לך משל באלות: (הראב"ע): (כ) תחבט,
כמו חבט חטים (שופטים ו' י"א), וענינו התנועה והכדוד באילן כדי שישרו פירותיו ממנו,
והוא פעל, יחבט קצת (ישעי' כ"ח כ"ז) בנין נפעל, וכן כל אלותיות אשה ע"ר כאשר יבנה
מהם בנין נפעל, ואלה הם: לא יאמר ולא יחסן, יאגן, יעבד בו, יראה כל זכורך,
כי כן המשפט: לא תפאר, לא תחפש הפארות והם הסעיפים (ליטול גם מהם הפירות
שלא נשאו על ידי הכדוד), וכן ותעש בדים ותשלה פארות (יקוקא י"ז ט"ז). (הראב"ע):
יהיה, הנשאר עליו, וזכור הכנוי אף שלא בא שם הגוף, והוא כמו בלע"ז נא"ן אימפער
סאנאלע

תרגום אשכנזי

כי תצא כד כה

כא כי תבצר ברמך לא תעולר
אחריד לגר ליתום ולא למנה
יהיה: כב וזכרה כיעבד היית
בארץ מצרים ער-בן אנכי
מצודך לעשות את-הודבר
הזה: ס כה א כיהיה ריב
בין אנשים ונגשו אל-המושפט
ושפטום והצדיקו את-הצדיק
והרשיעו את-הרשע: ז והיה

(כא) ווען דוא ווינגלענע
האלטענט, זא שטעללע קיינע
נאבלענע אן: לאס עז דעם
פֿרעמדען, דעם וואַינען אונד
דער וויסמע שטערדען:
(כב) בעדענקע דאס דוא איין
שקלאפע געוועזען ביזט אין
מצרים: דארום בעפעהרלע
איד דיר, זא צו טהון:
כה (א) ווען לייטע איינען
שטרייט מיט איין-
אנדער האבען, אונד קאמ-
מען פֿאַר געריכט, אל וואַ
זיא געריכטעט ווערדען: מאן
שפריכט דען גערעכטען לאַז,
אונד פֿעראורטהיילט דען

אונגערעכטען: (ב) ווען נון

רש"י

תרגום אונקלוס

(כא) ארי תקטוף ברקך לא תעלל
בתך לגיורא ליתמא ולא רמלמא
יהי: (כב) ותדבר אריעבדא הניתא
בארעא דמצרים ער-בן אנא מפקד-
לך למעבד ית פתגמא הרין:

פיהא לאילן: אחריד. זו שכחה: (כא) לא
תעולל. אם תמצא בו עוללות לא תקחנה ואי
זו היא עוללות כל שאין לה לא כתף ולא כסף
יש לה א' מהם הרי היא לבעל הבית וראיתי
בגמרא ירושלמית איזו היא כתף פסיגין זה
ע"ג זה כסף אלו התלויות בשדרה וירדות:
כה (א) כי יהיה ריב. סופס להיות
נגשים אל המשפט אמור מעתה אין
שום יוצא מתוך מריבה מי גרם ללוט לפרוש
מן הצדיק הוי אומר זו מריבה: והרשיעו את
הרשע ייכול כל המתחייבין בדין לוקין תלמוד
לומר והיה אם בן הכות הרשע פעמים לוקה
ופעמים אינו לוקה ומי הלוקה למוד שן
הענין: לא תחסוס שור בדישו

כה (א) ארי יהי דין בין גברא
ויתקרבון לדנינא וירושן
ויוכחו ית זבאה ויתוכחו ית חיקא:
(ב) ויהי

באור

סאכ"אלי: (כא) העולל, כמו הלא טוב עוללות אמרים מנביר אביעזר (סופטים ח' ג')
והטעם אם תמצא בו עוללות לא תקחם, וזו"ל ביארו אי זו היא עוללות? כל שאין לה לא
כתף ולא כסף (פיהא ל"ט), והם הענבים שלא כתבשלו כל צרכן, והן מחוברות בשדרה
אחת אחת, אינן שוככות זו על זו, ואינן תלויות וירדות: (כב) וזכרה, מנאמר
למעלה (בפסוק י"ח):

כה (א) ריב בין אנשים, על דרך הפסע ידבר הכתוב כשאחד מעבד את חבירו
בהבאה, או סוגע בכבודו, ומכאן סמכו רבותינו על העדים שהעידו שהוא בן גרוסה
או בן חלוצה והחשו (ולא בוכל לקיים ועשיתם לו כאשר זמם), שילקו: ושפטום, הסופטים:
אה